

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

На правах рукопису

ГРОМЯК

Людмила Савеліївна

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
МАЛИХ ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

(на прикладі виробничих підприємств)

Спеціальність: 08.06.02 - Менеджмент

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1997

29.138

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00761124 (L)

Дисертацією є рукопис
Робота виконана в
політехніка".

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор, академік Академії підприємництва та менеджменту України *Кузьмін Олег Євгенович*.

Офіційні опоненти - доктор економічних наук
Оксанич Олександр Емануїлович;
- кандидат економічних наук, доцент
Козловський Сергій Олександрович.

Провідна організація - *Львівська комерційна академія*.

Захист дисертації відбудеться " 7 " *березня* 1997 року о 14 год на засіданні Спеціалізованої Вченої Ради К.04.06.07 зі захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук (при Державному університеті "Львівська політехніка" за адресою 290646, м.Львів, вул.Ст.Бандери, 12, 4 корпус, аудиторія 406).

З дисертацією можна ознайомитися в науково-технічній бібліотеці Державного університету "Львівська політехніка".

Автореферат розіслано " 1 " *лютого* 1997 року

Вчений секретар
Спеціалізованої Вченої Ради,
кандидат економічних наук,
доцент

І. Н. Пашенко

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1.1. Актуальність теми дослідження

Формування ринкових відносин, докорінна структурна перебудова економіки України можливі тільки за умови ефективного розвитку підприємництва. Одним з основних шляхів створення нового економічного середовища є формування мережі малих підприємницьких структур, здатних стимулювати розвиток економічної конкуренції, забезпечити стабільність суспільства, гарантувати незворотність руху до ринку та сприяти формуванню нового соціального прошарку підприємців-власників.

Світовий досвід свідчить, що в більшості країн з розвинутою ринковою економікою на долю малого бізнесу припадає 90-95% усіх підприємств, на яких зайнято близько 50% працездатного населення і виробляється 40-60% валового національного продукту. В Україні процес становлення малих форм підприємництва співпав із реформуванням національної економіки, різким спадом виробництва, високими темпами інфляції. Тому на сьогоднішній день вага малих підприємств, працівників, зайнятих на цих підприємствах, обсягів їх виробництва в економіці нашої держави є незначною. Це об'єктивні чинники. Разом з тим, низькі темпи розвитку малих форм підприємництва зумовлені і багатьма суб'єктивними причинами - це, перш за все, відсутність достатньо розвинутих форм державного стимулювання діяльності малих підприємств, бюрократичні обмеження при заснуванні підприємств, фіскальна політика держави, недоліки в управлінні розвитком малих форм та інші причини, що стримують розвиток малих підприємницьких структур та знижують ефективність їх діяльності.

Необхідність розвитку малого і середнього бізнесу в Україні привернула в останні роки увагу науковців академічних наукових установ та університетських закладів. У наукових дослідженнях багато уваги приділяється класифікації форм і видів малого підприємництва, організації їх діяльності в ринкових умовах, обліку та аналізу результатів, плануванню виробничо-господарської діяльності, формуванню об'єднань та спілок малого бізнесу тощо. Однак проблема управління розвитком малих форм підприємництва в структурі часткових (спеціальних) функцій менеджменту не знайшла поки що достатнього відображення в наукових дослідженнях. Не сформована єдина думка щодо принципів, функцій та методів управління розвитком малих форм підприємництва, не досліджений механізм дії окремих факторів на цей управлінський процес, недостатньо повно розроблені теоретичні та практичні питання прийняття

УПІВ-11. В. Стефанюк
АН України

управлінських рішень у сфері формування оптимальної виробничої програми в умовах конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, не встановлена дія на характер управління розвитком малих форм підприємництва таких факторів, як інфляція, фіскальна політика, державне регулювання тощо. Не набула ця проблема належного висвітлення і в економічній науковій літературі. Саме цим зумовлені вибір теми дисертаційного дослідження, його актуальність, теоритичне та прикладне значення.

1.2. Мета та основні завдання наукового дослідження

Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування та розробка теоретичних та методичних основ управління розвитком малих форм підприємництва виробничої сфери в умовах розвитку ринкових відносин. Досягнення поставленої в роботі мети забезпечувалось шляхом вирішення таких завдань:

- встановлення сутності малих форм підприємництва, їх класифікаційних ознак та напрямів вдосконалення управління їх розвитком;
- обґрунтування місця і ролі малих підприємств у формуванні ринкових відносин в економіці України;
- узагальнення закордонного та вітчизняного досвіду державного регулювання та стимулювання розвитку малих форм підприємництва в умовах перехідної економіки;
- обґрунтування підходів до управління розвитком малих форм підприємництва в структурі часткових (спеціальних) функцій менеджменту в умовах становлення ринкових відносин;
- визначення основних принципів та розробка моделі формування оптимальної виробничої програми в системі менеджменту малого підприємства.

1.3. Предмет та об'єкт дослідження

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та методичні питання управління формуванням та розвитком малих форм підприємництва. За об'єкт дослідження вибрані малі підприємницькі структури виробничої сфери.

1.4. Теоретичні та методологічні основи дослідження

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові концепції, монографії та періодичні публікації вітчизняних та зарубіжних спеціалістів з питань менеджменту, підприємництва, формування виробничої програми, законодавчі акти України, інструктивні відомчі матеріали.

Інформаційну базу дослідження склали статистичні дані щодо розвитку малих форм підприємництва в Україні в динаміці, територіальному та галузевих розрізах.

У роботі використані сучасні методи дослідження, серед яких

оптимізація і економіко-математичне моделювання, економіко - статистичний та системний аналіз. Обробка результатів дослідження та їх оформлення здійснені за допомогою ПЕОМ типу IBM PC/AT-486.

1.5. Наукова новизна та особистий внесок дисертанта

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в розробці наукових засад, методологічних принципів та методичних положень з управління розвитком малих форм підприємництва у виробничій сфері.

Особистий внесок дисертанта полягає в отриманні таких наукових результатів :

- обґрунтована необхідність доповнення існуючих критеріїв віднесення підприємств до числа малих - середньоспискової чисельності працівників та галузевої належності підприємства - критерієм суми власного капіталу, величини активів чи величини господарського обороту, а також управління розвитком малих форм підприємництва в системі часткових (спеціальних) функцій менеджменту;

- розроблена класифікація факторів, що визначають розвиток малих форм підприємництва, з групуванням їх за сферою впливу - зовнішні (базові та доповнюючі) і внутрішні та за характером впливу - соціально-психологічні, організаційно-правові та фінансово-економічні; виявлено найважливіші фактори, котрі визначають характер управління розвитком малого бізнесу в Україні - інфляція та фіскальна політика держави;

- обґрунтовано, що найбільш ефективним методом управління розвитком малих форм підприємництва є управління за результатами, згідно якого основою для прийняття управлінського рішення є певний результат, досягнутий на конкретному етапі діяльності підприємства;

- сформульовано основні принципи формування виробничої програми малого підприємства і побудовано графічну модель прийняття управлінських рішень у сфері оптимізації виробничої діяльності;

- розроблена економіко-математична модель формування оптимальної програми в структурі менеджменту малого підприємства.

1.6. Теоритична і практична цінність дослідження

Теоритична цінність дослідження полягає в обґрунтуванні необхідних передумов для розвитку малих форм підприємництва виробничої сфери та розробці концепції управління їх розвитком в умовах становлення ринкових відносин.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці методичних підходів управління розвитком малого підприємства за результатами його діяльності та економіко-математичної моделі формування оптимальної виробничої програми малого підприємства.

Реалізація розроблених у дисертації рекомендацій можлива на рівні малого підприємства та на регіональному рівні. Їх впровадження сприятиме розширенню сфери діяльності малого бізнесу та підвищенню фінансово-економічних результатів діяльності малих підприємств. Основні результати дослідження впроваджені в малих підприємствах НВФ "Інтеком", МКЦ "Євротек", АПЗТ "Євротек - Інвест" та навчальному процесі підготовки фахівців за напрямком "Менеджмент" факультету економіки та менеджменту Державного університету "Львівська політехніка".

1.7. Апробація результатів дослідження

Основні положення дисертації доповідались і отримали схвалення на Міжвузівській науково-практичній конференції "Основні напрями розвитку менеджменту в Україні" (м. Львів, 1994 р.), Міжнародній науково-практичній конференції "Економічні проблеми розвитку промислового виробництва" (м. Одеса, 1995 р.), Всеукраїнській науковій конференції "Становлення національної економіки України" (м. Львів, 1995 р.), Міжнародній науково-практичній конференції "Соціально-економічні проблеми ВПК та його інфраструктур" (м. Львів, 1996 р.), науково-методичній конференції "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку" (м. Львів, 1996 р.), Міжнародному літньому економічному семестрі "Інтереко 96" "Теорія і практика підприємництва" (м. Трускавець 1996 р.).

Матеріали і результати дослідження, виконаного в процесі підготовки дисертаційної роботи, знайшли відображення в навчальній програмі та методичних розробках із курсів "Основи менеджменту", "Виробничий менеджмент", "Основи підприємництва" для студентів Державного університету "Львівська політехніка", що навчаються за напрямком "Менеджмент".

1.8. Публікація результатів дослідження

За результатами дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 6,7 друкованих аркушів, з яких 3,2 належать особисто автору.

1.9. Структура і обсяг дисертаційної роботи

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури. Загальний обсяг 135 стор.

У вступі обґрунтована актуальність теми дослідження та наукова новизна дисертаційної роботи. У першому розділі визначена сутність та значення малих форм підприємництва, висвітлені питання державного регулювання та стимулювання їх розвитку. В другому розділі розглянуто комплекс питань вдосконалення управління розвитком малих форм підприємництва. Третій розділ містить методичні розробки дисертанта щодо формування оптимальної виробничої прог-

рами в системі менеджменту малого підприємства. Висновки і рекомендації спрямовані на впровадження отриманих результатів, застосування їх в подальших теоретичних дослідженнях і прикладних цілях.

2. ОСНОВНІ ПОЛЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Обов'язковим елементом ринкової економіки, як свідчить світовий досвід, є мале підприємництво, яке забезпечує економічну конкуренцію та послаблення монополізму окремих підприємств, структурну перебудову економіки, насичення ринку товарами та послугами, підвищення конкурентоспроможності продукції, технологічне оснащення виробництва, збільшення кількості робочих місць, а також дозволяє вирішити проблему формування "середнього класу" підприємців-власників - опори сучасного цивілізованого суспільства. Малий бізнес складає основу дрібного виробництва і може реалізувати свої можливості практично у всіх сферах діяльності.

Процес становлення малого бізнесу в Україні розпочався і проходить в умовах високомонополізованої структури економіки з державною монополією на власність, а також за практичної відсутності законодавчої бази їх діяльності. Закону, який би регламентував малий бізнес, у нашій державі немає. Малі підприємства функціонують на основі загальних законів про підприємства та підприємництво, які стосуються як великих та середніх, так і малих підприємств незалежно від форм власності.

Саме ця обставина зумовлює різне трактування понять "мале підприємство", "малий бізнес", "малі форми підприємництва". Дослідження цього питання дозволяють стверджувати, що в українській науковій термінології поняття "малий бізнес" та "малі форми підприємництва" є синонімами. В основі малого бізнесу лежить мале підприємство, єдиним критерієм віднесення до якого є чисельність працівників. До малих відносяться підприємства, зареєстровані власне як малі, а також більшість кооперативів, фермерських господарств та спільних підприємств. Слід зазначити, що у світовій практиці поняття малого бізнесу трактується дещо ширше, ніж в Україні. Малий бізнес за кордоном охоплює, як правило, дрібні, малі та середні підприємства. Неоднакові в різних країнах і критерії віднесення підприємств до числа малих.

Необхідність чітких критеріальних ознак розмежування малих, середніх і великих підприємств зумовлена доцільністю державної підтримки малих підприємств, особливо у період їх становлення, регулювання їх розвитку. В Україні існує два критерії віднесення підприємств до числа малих - середньоспискова чисельність та га-

лузева належність підприємства. У дисертаційній роботі обґрунтована необхідність введення третьої критеріальної ознаки, якою може бути сума власного капіталу, величина активів чи величина господарського обороту. Ця необхідність викликана суттєвими розбіжностями матеріало-, фондо- та трудомісткості різних видів продукції (робіт чи послуг), які виробляються навіть серед підприємств однієї галузі.

2.2. Світова практика свідчить, що економіка країни набуває стабільності і функціонує ефективно за умови наявності в ній однієї організаційно-структурної підприємницької одиниці на кожні 100 жителів. На думку експертів, для нормального функціонування ринку в Україні потрібно 300-350 тисяч малих та середніх підприємств, які б об'єднали зусилля близько п'яти мільйонів чоловік. Наявна ж сьогодні кількість малих підприємницьких структур складає всього близько четвертої частини від необхідної.

У дисертації обґрунтовується, що на процес формування, стабілізації та управління розвитком малих форм підприємництва впливає велика кількість різноманітних факторів, які доцільно класифікувати за двома ознаками - сферою впливу та характером впливу (рис.1). За сферою впливу фактори можна поділити на зовнішні та внутрішні.

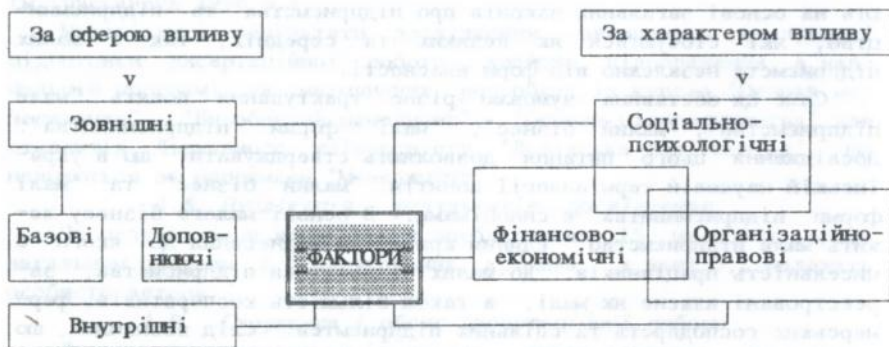

Рис. 1. Фактори, що визначають розвиток малих форм підприємництва

Зовнішні фактори - це компоненти середовища, в якому функціонує приватне підприємство і зокрема, малий бізнес. Вони поділяються на базові та доповнючі. Основним базовим фактором є наявність законів, якими держава регулює діяльність малих форм підприємництва. Так, поки держава не дозволяла громадянам створю-

вати кооперативи та малі підприємства, малий бізнес в нашій країні не міг легально функціонувати. До інших базових факторів можна віднести: наявність та доступність основних компонентів для організації підприємницької діяльності (фінансові кошти, приміщення, обладнання, сировина, матеріали тощо); співвідношення фіскальної та економічної функцій податків, яке б дозволяло здійснювати розширене відтворення виробничого процесу; загальна економічна стабільність в державі та інші. Доповнюваними факторами є: наявність державної підтримки малого бізнесу; інфраструктура, що сприяє розвитку малих підприємств; процедура реєстрації підприємницьких структур тощо. Внутрішні фактори охоплюють особисті та професійні здібності людей, які стають на шлях підприємницької діяльності: рівень психологічної готовності, механізми мотивації, професійна підготовка, освіта, навички та ін. З точки зору теми дослідження більший інтерес, на нашу думку, викликає поділ факторів, які визначають розвиток малих форм підприємництва, за характером впливу на три групи: соціально-психологічні (відношення держави до підприємництва, стан ринкової інфраструктури, престижність підприємницької діяльності, наявність професійних знань у сфері бізнесу тощо), організаційно-правові (правова база підприємницької діяльності, наявність правових гарантій, процедура відкриття підприємницької діяльності, наявність обмежень тощо) та фінансово-економічні (стан економіки держави, рівень інфляції, система оподаткування, система доступу до фінансових і матеріально-технічних ресурсів тощо). Варто зауважити, що названі групи факторів взаємозалежні і впливають одна на іншу.

2.3. Дослідження, проведені в дисертаційній роботі, дозволяють стверджувати, що в умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні найважливішими факторами впливу на розвиток малих форм підприємництва є інфляція та фіскальна політика держави.

Визначення підприємництва як самостійної, систематичної та конкурентоздатної діяльності свідчить про те, що всі без винятку види підприємництва (виробниче, комерційне, фінансово-кредитне) практично завжди пов'язані з певною мірою невизначеності, а отже - з ризиком. В умовах економічної нестабільності та значних темпів інфляції ця невизначеність значно зростає. Адже інфляція зумовлює спад виробництва, викликає зниження інвестицій, поглинає ресурси, зокрема фінансові, спотворює ціни. Необхідність частого регулювання цін перетворює фактор інфляції в особливий механізм впливу на підприємництво. Підприємці змушені скеровувати свої зусилля не на вирішення питань щодо виробництва та інвестицій, а на розв'язання короткотермінових фінансових проблем. Не сприяє еко-

номічному зростанню і спотворення таких показників, як реальний обмінний курс та реальні процентні ставки.

Не меншу, ніж інфляція, долю невизначеності у підприємницьку діяльність вносить нестабільність податкової системи. Часті зміни у складі податків, зборів та обов'язкових платежів податкового характеру, розмірах ставок податків, умовах стягнення є характерними для податкової системи України, яка сьогодні проходить етап становлення.

2.4. Невизначеність у підприємницькій діяльності в процесі формування в Україні нових економічних відносин зумовлює неможливість ефективного управління діяльністю малих підприємств з метою досягнення певних економічних результатів, які порівняно легко досягаються за умов стабільної економіки. Цільове управління, в основі якого лежить орієнтація на результат, у цих умовах стає неефективним.

З огляду на сказане, перед менеджерами малих підприємств постає проблема вибору методів управління їх діяльністю, які були б найбільш ефективними та результативними в умовах більшого або меншого рівня невизначеності. Вивчення теорії та практики управління підприємницькими структурами дозволяє стверджувати, що за умов нестабільної економіки таким методом є управління за результатами, який базується на трьох основних елементах: реальній оцінці процесу управління, мотивації та кваліфікації керівників.

Основна відмінність між цільовим управлінням та управлінням за результатами полягає в тому, що в першому випадку управлінські рішення приймаються виходячи з намагання досягнення кінцевої мети, визначеної тим чи іншим плановим документом (оперативним, поточним чи перспективним планом діяльності підприємства, бізнес-планом реалізації певного підприємницького проекту тощо), тоді коли в другому - основою для прийняття управлінського рішення є певний результат, досягнутий на конкретному етапі діяльності підприємства. Процес управління за результатами охоплює такі основні три етапи: визначення результатів, ситуаційне управління задля досягнення цих результатів, контроль (спостереження) за результатами (рис.2), які детально розкрито у дисертаційній роботі.

2.5. Одним із найважливіших завдань управління розвитком малого підприємства є формування його виробничої програми. Воно здійснюється з метою досягнення найвищої ефективності діяльності малого підприємства, тобто досягнення максимального економічного результату за мінімальних сукупних витрат усіх ресурсів, задіяних у виробничому процесі. Виробнича програма малого підприємства - це обсяг і склад продукції (робіт, послуг), що підлягають виробництву (виконанню) за певний період часу (тиждень, декаду,

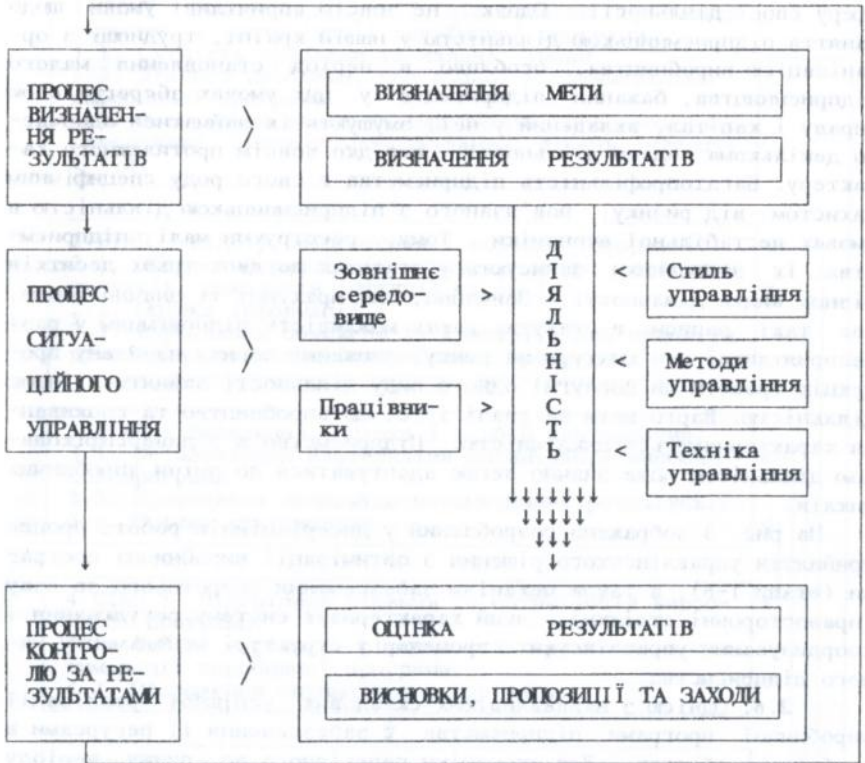

Рис.2. Схема процесу управління за результатами.

місяць, квартал, рік). Вона передбачає обсяги виробництва і реалізації у вартісному виразі та за номенклатурою, а також розподіл цих обсягів за виконавцями (структурними підрозділами підприємства). Виробнича програма в значній мірі визначається виробничим потенціалом малого підприємства, зокрема наявністю та ефективністю використання виробничих (матеріально-технічних і трудових) та фінансових ресурсів, а також ефективністю чинної системи менеджменту (побудовою органів управління, механізмом маркетингової діяльності тощо).

Особливістю виробничих програм малих підприємств є те, що вони здебільшого характеризуються значно вищим рівнем диверсифікації, ніж виробничі програми середніх та великих підприємств. На перший погляд така ситуація є парадоксальною, оскільки ніби-то велике підприємство має більші можливості розширювати

сферу своєї діяльності. Однак не зовсім сприятливі умови щодо заняття підприємницькою діяльністю у нашій країні, труднощі з організацією виробництва, особливо в період становлення малого підприємництва, бажання підприємців у цих умовах зберегти свою справу і капітал, вкладений у неї, змушують їх займатися одночасно декількома видами діяльності, нерідко зовсім протилежного характеру. Багатoproфільність підприємства є свого роду специфічним захистом від ризику, пов'язаного з підприємницькою діяльністю в умовах нестабільної економіки. Тому, реєструючи малі підприємства, їх засновники записують у статутах до двох-трьох десятків різних видів діяльності. Звичайно, на практиці їх значно менше, але такі записи в статутах дають можливість підприємцям у разі несприятливої кон'юнктури на ринку, зниженні попиту на певну продукцію (роботи чи послуги) одного виду діяльності зайнятися іншою діяльністю. Варто мати на увазі і те, що виробництво та споживання характеризуються циклічністю. Підприємство ж з диверсифікованою діяльністю може значно легше адаптуватися до зміни виробничих циклів.

На рис. 3 зображено розроблений у дисертаційній роботі процес прийняття управлінського рішення з оптимізації виробничої програми (етапи 1-6), а також механізм забезпечення зворотнього зв'язку (правосторонні стрілки), який характеризує систему регулювання і координування управлінських процедур у структурі менеджменту малого підприємства.

2.6. Однією з найважливіших складових успішної реалізації виробничої програми підприємства є забезпечення її ресурсами в необхідних обсягах. Для економіки перехідного до ринку періоду характерним є зміщення акценту з матеріальних та трудових ресурсів на ресурси фінансові. Якщо донедавна виконання виробничої програми стримувалось невідповідністю потреби в матеріалах, сировині, обладнанні, техніці та їх наявністю (переважна маса матеріально-технічних ресурсів лімітувалася і розподілялася централізовано), то сьогодні для більшості підприємств, і в першу чергу малих, найобмеженішими стали фінансові ресурси. В умовах обмеженості фінансових ресурсів малі підприємства змушені повсякденно вирішувати двоєдину задачу суть якої полягає у: 1) найефективнішому використанні наявних грошових коштів (власних чи позичених); 2) отриманні від своєї діяльності максимального прибутку з тим, щоб збільшити власний капітал, а, відповідно, і суму обігових коштів, які знову можна було б вкласти у діло. Отже постає завдання формування програми діяльності малого підприємства, яка за певного обсягу наявних фінансових ресурсів могла б забезпечити максимальний прибуток. Задачу оптимізації виробничої прог-

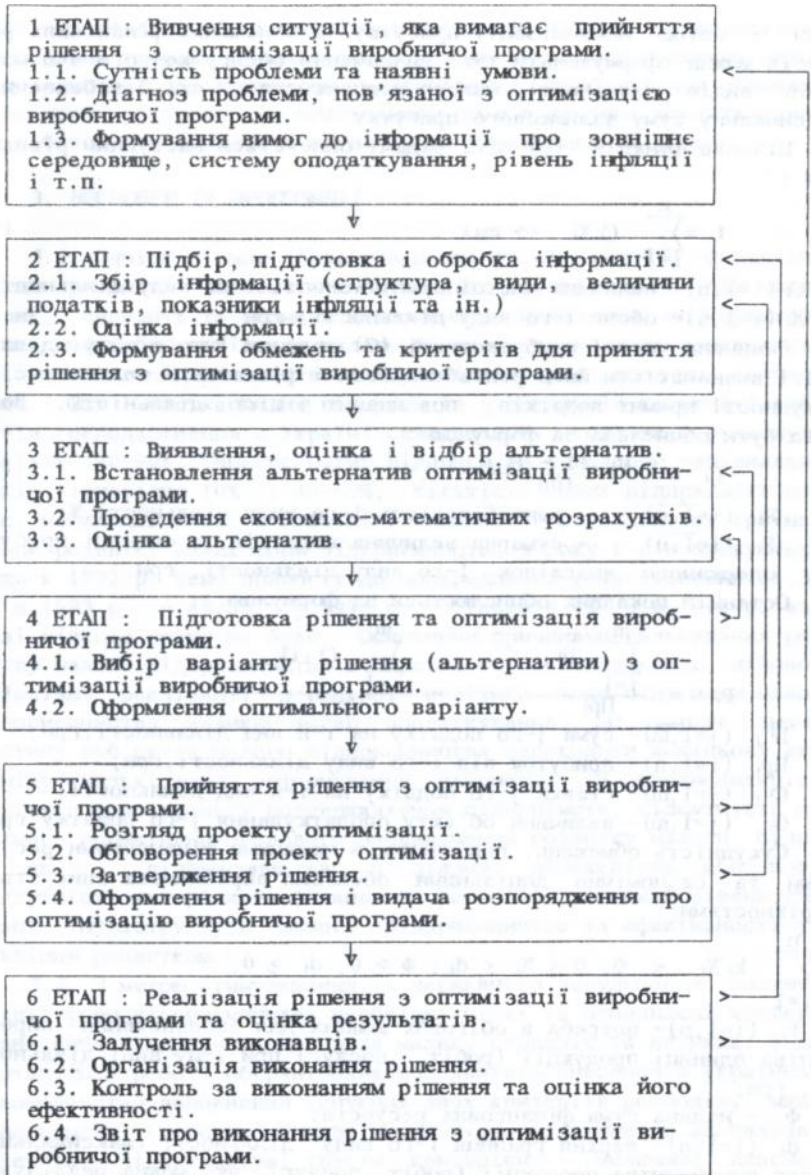

Рис. 3. Графічна модель прийняття рішення з оптимізації виробничої програми малого підприємства

рами з метою максимізації прибутку за обмежених фінансових ресурсів можна сформулювати так: визначення обсягу кожного з n можливих видів діяльності малого підприємства, які б забезпечили максимальну суму залишкового прибутку.

Цільова функція (L) цієї задачі описується наступним рівнянням :

$$L = \sum_{i=1}^n C_i X_i \rightarrow \max, \quad (1)$$

де C_i ($i=\overline{1,n}$) - величина чистої прибутковості i -го виду діяльності;
 X_i ($i=\overline{1,n}$) - обсяг i -го виду діяльності, грн.

Величина чистої прибутковості (C) того чи іншого виду діяльності визначається його рентабельністю і фіскальним впливом всієї сукупності прямих податків, пов'язаних з цією діяльністю. Вона може бути обчислена за формулою :

$$C_i = \frac{R_i (1 - P_i)}{100}, \quad (2)$$

де R_i ($i=\overline{1,n}$) - рентабельність i -го виду діяльності, %;
 P_i ($i=\overline{1,n}$) - сумарна величина податків, з одиниці прибутку, одержаного внаслідок i -го виду діяльності, грн.

Останній показник обчислюється за формулою:

$$P_i = \frac{\sum_{j=1}^m P_{ij}}{Pr_i} = \frac{\sum_{j=1}^m C_j Q_j}{Pr_i}, \quad (3)$$

де P_{ij} ($j=\overline{1,m}$) - сума j -го податку на i -й вид діяльності, грн;
 Pr_i ($i=\overline{1,n}$) - прибуток від i -го виду діяльності, грн;
 C_j ($j=\overline{1,m}$) - ставка j -го податку на i -й вид діяльності;
 Q_j ($j=\overline{1,m}$) - величина об'єкту оподаткування j -го податку, грн;
 Сукупність обмежень, пов'язаних з наявними фінансовими ресурсами та економічно доцільними обсягами виробництва описується нерівностями :

$$\sum_{i=1}^n k_i X_i \leq \Phi; \quad 0 \leq X_i \leq d_i; \quad \Phi > 0, \quad d_i \geq 0,$$

де k_i ($i=\overline{1,n}$) - потреба в обігових коштах для забезпечення виробництва одиниці продукції (робіт, послуг) при i -му виді діяльності, грн;

Φ - наявна сума фінансових ресурсів;

d_i ($i=\overline{1,n}$) - верхня границя i -го виду діяльності (максимальний обсяг виробництва продукції (робіт, послуг), які можна реалізувати на ринку).

Економічно доцільні обсяги виробництва визначаються платоспроможним попитом у галузі реалізації продукції (робіт, послуг) та

обсягами реалізації аналогічної продукції іншими підприємствами. Розроблена модель дозволяє оптимізувати виробничу програму малого підприємства за критерієм максимізації прибутку при обмежених фінансових ресурсах із врахуванням змін в системі оподаткування, що забезпечить прийняття оптимальних управлінських рішень.

3. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Однією з умов збалансованості та ефективного функціонування ринкової економіки є оптимальне співвідношення між числом малих, середніх та великих підприємств. Показники, що характеризують масштаби та віддачу малого бізнесу, дозволяють констатувати, що мале підприємство в Україні відіграє поки що незначну роль. Так, частка малих підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні складає 20%, тоді як у розвинутих країнах 80-90%, внесок малих підприємств у валовий національний дохід відповідно 10% і 40-60%, кількість малих підприємств на 1 тис. мешканців - 1,5 в Україні і близько 50 у розвинутих країнах. Темпи розвитку малих форм підприємництва з року в рік знижуються. Якщо в 1992 р. темп приросту до попереднього року становив 68,3%, то в 1993 р. - 48,5%, у 1994 р. - тільки 6,4%, а в 1995 р. взагалі ніякого росту не було. Основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є: відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва; великий тягар оподаткування, що змушує значну частину суб'єктів малого підприємництва переходити в тіньову економіку; низькі темпи реформування власності та неоднозначність політики щодо процесу роздержавлення підприємств; відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, як і підприємництва в цілому; обмеженість або повна відсутність матеріально-фінансових ресурсів; низький рівень ринкової інфраструктури малого підприємництва та ефективності управління розвитком.

3.2. З метою стимулювання та державного регулювання розвитку малих форм підприємництва необхідні чіткі та однозначні критерії віднесення підприємств до числа малих, середніх та великих. У дисертаційній роботі обгрунтована доцільність внесення в українське законодавство доповнення існуючих двох критеріїв розподілу малих підприємств (середньоспискова чисельність працівників та галузева належність підприємства) третім критерієм - величиною власного капіталу, величиною активів чи величиною господарського обороту.

3.3. Управління розвитком малих форм підприємництва можливе за умови розробки обгрунтованої класифікації факторів, що визна-

чають ефективність малого бізнесу. Менеджери малих підприємств можуть орієнтуватись на класифікацію, згідно з якою вся сукупність факторів згрупована за двома ознаками - сферою та характером впливу. За сферою впливу фактори поділяються на зовнішні (базові та доповнюючі) та внутрішні, а за характером впливу - на соціально-психологічні, організаційно-правові та фінансово-економічні. У системі менеджменту малих підприємств слід враховувати найважливіші фактори, які впливають на формування та розвиток малих форм підприємництва в умовах ситуації, що склалася в Україні, - інфляцію та фіскальну політику держави. Ці фактори є найбільш вагомими як щодо впливу на процес управління виробничою діяльністю, так і щодо формування його виробничої програми.

3.4. В умовах високих темпів інфляції та нестабільної системи оподаткування оптимальним методом управління діяльністю малого підприємства є управління за результатами - метод управління, спрямований на досягнення підприємницьких, функціональних чи підтримуючих результатів, згідно якого основою для прийняття управлінського рішення є не планові показники, а певний результат, досягнутий на конкретному етапі діяльності підприємства.

3.5. Керівники малих підприємств виробничу діяльність повинні спрямовувати таким чином, щоб найбільш ефективно використовувати наявні грошові кошти і отримувати максимальний прибуток. Для цього доцільно використовувати розроблену економіко-математична модель оптимізації виробничої програми з метою максимізації прибутку за умови обмеженості фінансових ресурсів.

4. СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ, ЩО ВІДБРАЖАЮТЬ ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

4.1. Максимович Л., Мендзевровська М., Громяк Л. та ін. Як зареєструвати мале підприємство у Львові (довідник) // Комінфо. Газета для ділових людей, 1994, No 10.- С.9-16 (особистий внесок дисертанта - пропозиції щодо спрощення системи реєстрації малих підприємств).

4.2. Кузьмін О.Є., Громяк Л.С. Структурна перебудова в умовах формування ВЕЗ//Вільна економічна зона - як форма регіонального розвитку : Тези Міжнародної науково-практичної конференції.- Чернівці, 1994.- С.42-43 (особистий внесок дисертанта - висвітлення ролі малих підприємств у процесі формування ВЕЗ).

4.3. Громяк Л. Корпоратизація та приватизація державних підприємств: регіональні проблеми// Діло. Економічна газета України, 1994, No 28.- С.3.

4.4. Загородній А., Громяк Л. Кредитний ризик та шляхи його

зниження// Комінфо. Газета для ділових людей, 1994, № 2.- С.5 (особистий внесок дисертанта - оцінка залежності кредитного ризику від величини капіталу підприємства в системі фінансового менеджменту).

4.5. Загородній А., Громяк Л. Оподаткування підприємств у системі економічного регулювання їх діяльності // Основні напрями розвитку менеджменту в Україні: Тези доповідей міжвузівської науково-практичної конференції.- Львів, 1994.- С. 183-184 (особистий внесок дисертанта - пропозиції щодо регулювання діяльності малого підприємства та управління його розвитком при зміні фіскальної політики держави).

4.6. Громяк Л., Хом'як Р., Загородній А. Оподаткування підприємницької діяльності // Бухгалтерський облік та оподаткування малих форм підприємництва.-Львів: Політекс, 1994.- С.84-141 (особистий внесок дисертанта - оцінка системи оподаткування малих підприємств як фактор прийняття оптимальних управлінських рішень).

4.7. Громяк Л., Загородній А. Ностальгія за динозаврами. Велетні не можуть замінити малих підприємств // Галицькі контракти, 1994, № 40.- С.13 (особистий внесок дисертанта - визначення ролі малих підприємств у системі підприємницьких структур).

4.8. Громяк Л., Загородній А., Кічор В. Як визначити максимальну вигоду // Діло, 1995,- № 71.- С.11. (особистий внесок дисертанта - визначення впливу окремих видів діяльності малого підприємства на його прибуток).

4.9. Громяк Л., Загородній А. Непрямі податки в українській системі оподаткування // Галицькі контракти, 1995.- N 44.- С. 24. (особистий внесок дисертанта - оцінка впливу непрямих податків на ціну реалізації малого підприємства).

4.10. Кузьмін О., Громяк Л., Загородній А. Критеріальні ознаки малих форм підприємництва // Становлення національної економіки України : Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (Випуск 5).- Львів : ЛДУ, 1995.- С.31-32 (особистий внесок дисертанта - обґрунтування величини господарського обороту як критерію віднесення підприємства до числа малих).

4.11. Громяк Л.С., Загородній А.Г., Кічор В.П. Оптимізація виробничої програми малого підприємництва за фінансовими ресурсами // Соціально - економічні проблеми ВПК та його інфраструктур: Доповіді і повідомлення Міжнародної науково-практичної конференції.- Львів, 1996.- С.78-82 (особистий внесок дисертанта - методичний підхід щодо формування оптимальної виробничої програми малого підприємства в структурі його менеджменту).

4.12. Загородній А., Громяк Л. Фактори, що визначають розвиток малого бізнесу в Україні // Економіка України.-1996.- № 5.-

С.65-70 (особистий внесок дисертанта - класифікація факторів впливу на розвиток малих форм підприємництва).

4.13. Гром'як Л. Економічне стимулювання розвитку малих підприємств у виробничій сфері // Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку : Збірник науково-прикладних праць.- Львів, 1996.- С.126.

4.14. Загородній А., Гром'як Л. Державне регулювання та стимулювання розвитку малих форм підприємництва // Бізнес - аналіз.- 1996.- NoNo 37, 39, 40.- 0,7 С. 7,7,9 (особистий внесок дисертанта - оцінка впливу державної політики на розвиток малого бізнесу).

4.15. Кузьмін О.Є., Загородній А.Г., Гром'як Л.С. Мали форми підприємництва: Навчальний посібник.- Львів: Центр Європи, 1996.- 90с.(особистий внесок дисертанта - обґрунтування системи менеджменту в управлінні розвитком малих підприємств).

АННОТАЦІЯ

Гром'як Л.С. Управление развитием малых форм предпринимательства (на примере производственных предприятий).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.02.- Менеджмент. Государственный университет "Львовская политехника ", Львов, 1997.

Защитається рукопись дисертації, которая содержит теоретические и методологические исследования, а также рекомендации, по совершенствованию управления развитием малых форм предпринимательства в системе частных (специальных) функций менеджмента.

SUMMARY

Ludmila S. Gromiak. Small Business Form Development Management (on the Sample Production Plants).

The thesis is for Ph.D.Candidate degree of economic sciences on the speciality 08.06.02 - Management. State University Lviv Politehnic, Lviv, 1997.

The typescript of the thesis is defended. It contains theoretical, methodological researche and recommendations about small business form development manadement improvement in system of partial (specialized) management functions.

Ключові слова : часткові (спеціальні) функції менеджменту, малі форми підприємництва, малі підприємства, управління, фактори розвитку, виробнича програма, регулювання, управлінські рішення.

H.P. DEAN

449 100

Ав 36.911

Система виробничого управління підприємствами на ринковому шляху. Дослідження економічних механізмів управління підприємствами у виробничій сфері // Мислення та підприємство: час і місце. - Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

2. А.І. Бірюковський А., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

3. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

4. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

ДІЯЧІСТЬ

1. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

2. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

3. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

ВІСНОВКИ

1. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

2. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

3. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.

1. Бірюковський А.І., Бірюков А. Державне регулювання та управління підприємством: макроекономічне підприємство // Київ: «Київська академія економічних досліджень та управлінських рішень», 1998. - 142 с.